

DEEL A – BELEID

DEEL A – BELEID

2. WELSTANDSBELEID	1
2.1 Inleiding	1
2.2 Gebiedsgericht welstandsbeleid	2
2.2.1 Inleiding	2
2.2.2 Gebiedsanalyse	3
2.2.3 Drie niveaus van welstand	4
2.3 Objectgerichte criteria	8
2.4 Afwijken van de criteria	9
2.5 Regionaal Welstandsbeleid	9
3. INKADERING VAN HET WELSTANDSBELEID	1
3.1 Inleiding	1
3.2 Welstand en ruimtelijke kwaliteit in groter verband	2
3.3 Welstand en het bestemmingsplan	2
3.4 Welstand en openbare ruimte en groenbeleid	3
3.5 Welstand en monumentenbeleid	4
3.5.1 Inleiding	4
3.5.2 Monumenten op de Welstandsbeleidskaart	5
3.6 Welstand en reclamebeleid	5

2. WELSTANDSBELEID

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk is het welstandsbeleid van de gemeente Wijk bij Duurstede uitgewerkt. In Nederland staat de vormgeving van het collectieve beeld boven dat van het individuele object. Stedenbouw en architectuur zijn in Nederland van oudsher meer aan de orde van de dag dan bijvoorbeeld in België. Al sinds de 15de eeuw bestaan er in Nederland lokale verplichtingen ten aanzien van vormgevingsaspecten. In de Woningwet zijn verplichtingen aangegeven over het welstandsbeleid. Met deze welstandsnota en het hierin uitgedragen beleid wordt invulling gegeven het toegankelijk en toetsbaar maken van het welstandsbeleid. De welstandsnota is medio 2013 geactualiseerd vanwege nieuwe ontwikkelingen, veranderde inzichten en wetswijzigingen. De belangrijkste aanpassing betreft de introductie van een welstandsvrij gebied. Bouwplannen in dat gebied zullen niet langer worden getoetst aan welstandscriteria.

Of iets wel of niet vergunningplichtig is, is in beginsel vastgelegd in de landelijke wetgeving. Voor vergunningsvrije bouwwerken gelden geen welstandscriteria. Ook voor bouwwerken die zijn gelegen in bepaalde aangewezen delen van de gemeente, aangeduid met niveau welstandsvrij, gelden geen welstandscriteria.

Voor de vergunningplichtige bouwplannen buiten het welstandsvrije gebied, zijn zogenaamde 'gebiedscriteria' van toepassing. Deze zijn gebaseerd op de specifieke gebiedskenmerken. Sommige gebouwen (zoals bijvoorbeeld molens) zijn zo specifiek dat daarvoor afzonderlijke welstandscriteria zijn geformuleerd. Dit zijn de 'objectgerichte criteria'.

Voor een gedeelte van de veel voor komende kleinere bouwwerken buiten het welstandsvrije gebied, zijn 'sneltoetscriteria' opgesteld. Voor gebieden waar aanvullende specifieke kwaliteiten zijn, zijn deze sneltoetscriteria op onderdelen aangescherpt. Dat zijn de 'gebiedsgerichte sneltoetscriteria'.

Ten slotte bevat de welstandsnota ook 'Algemene criteria'¹. Daarin liggen de algemene richtlijnen voor goede architectuur vast. Zij dienen als onderlegger, kunnen behulpzaam zijn bij afwijkingen, in bijzondere situaties en bij de interpretatie van criteria.

¹ De teksten van de Algemene criteria zijn gebaseerd op de tekst van de heer Tj. Dijkstra, voormalig rijksbouwmeester, 'Architectonische kwaliteit, een notitie over architectuurbeleid', 1985.

In de criteria worden soms (kwantitatieve) maatvoeringen genoemd. Deze zijn gebaseerd op kwalitatieve kenmerken van het gebied. In de criteria wordt bijvoorbeeld gesproken over een minimale afstand van met het hoofdgebouw verbonden bijgebouwen, zoals aanbouwen, uitbouwen en bijgebouwen tot de voorgevel. Deze bouwwerken zijn in sommige gevallen vergunningsvrij of welstandsvrij en soms vergunningplichtig. Dit betekent, dat in sommige gevallen criteria zijn opgenomen voor bouwwerken, die vergunningsvrij of welstandsvrij zijn. Dit zal geen probleem zijn. Altijd moet eerst worden onderzocht of een bouwplan vergunningsvrij is of is of in een welstandsvrij gebied ligt. Is dat het geval dan zijn de criteria uit de welstandsnota niet van toepassing.

2.2 Gebiedsgericht welstandsbeleid

2.2.1 Inleiding

Met een gebiedsgericht welstandsbeleid wil de gemeente Wijk bij Duurstede ervoor zorgen dat nieuwe gebouwen en bouwwerken passen bij de karakteristiek en kwaliteit van een gebied. Binnen het grondgebied van de gemeente Wijk bij Duurstede komen verschillende soorten gebieden voor, elk met hun eigen kwaliteit en karakteristiek.

Het centrum van Wijk bij Duurstede is anders dan een lint in Langbroek. Hoe mensen de verschillende karakteristieken en kenmerken waarderen, verschilt van persoon tot persoon.

Ruimtelijke identiteit

De identiteit van een gebied, waarmee dat gebied zich onderscheidt van andere, is een door de jaren heen gegroeid gegeven. Aandacht voor dit gegeven, gestoeld op cultuurhistorisch besef en een beleving van en waardering voor de eigen historische, stedenbouwkundige en architectonische kwaliteiten, eigen karakteristieken en eigen eigenaardigheden, is belangrijk. Ingrepen in de gebouwde omgeving (bouwplannen) hebben invloed op die omgeving. Het is bij bouwopgaven van belang deze ruimtelijke identiteit van een gebied te behouden en waar mogelijk zelfs te versterken. Het is de bedoeling om geïnspireerd te worden door de bestaande omgeving en elementen en daar gebruik van te maken in het creatieve ontwerpproces.

Ensembles

De ruimtelijke kwaliteit van de bebouwde omgeving wordt door verschillende factoren beïnvloed. Ze kan een puur esthetische waarde bezitten, een verwijzing geven naar de geschiedkundige of oudheidkundige betekenis van een gebied, kenmerkend zijn voor een bepaalde architectonische stijl of juist een sterk geheel, een goed ensemble vormen. Bij

een ensemble vormen de verschillende onderdelen zoals huizen, woongebieden, straten, pleinen, plantsoenen en parkeerterreinen een harmonisch geheel. De ruimtelijke kwaliteit is waardevol indien de mens deze factoren ook als zodanig herkent en daar waarde aan hecht. Dit waardeoordeel is sterk cultuurhistorisch en educatief bepaald. Iets is niet waardevol, maar men vindt iets waardevol.

Zo werden bijvoorbeeld gotische kerken in de 'moderne' renaissance geassocieerd met het barbaarse, platvloerse middeleeuwse leven. In de 'romantische' 19^e eeuw is men de gotiek opnieuw gaan waarderen en zijn de oude vervallen gotische kerken opgeknapt en vaak verder afgebouwd.

Samenhang

Als er sprake is van veel samenhang tussen de cultuurhistorie, stedenbouw en architectuur zal een, van de karakteristiek afwijkend, nieuwbouwplan eerder als minder passend ervaren worden dan in gebieden met weinig samenhang tussen deze kenmerken. Wordt de samenhang tussen de kenmerken ook hoog gewaardeerd, zoals in een oude dorpskern, dan zal men een afwijkend gebouw eerder als een verstoring van deze kwaliteit beleven. Andere gebieden waar de samenhang in kenmerken ontbreekt zijn minder gevoelig. Daar hoeven minder eisen te worden gesteld aan nieuwe bouwplannen.

De gevoeligheid van een gebied voor nieuwe bouwplannen is dus afhankelijk van de samenhang tussen de cultuurhistorie, de stedenbouw en de architectuur. Deze samenhang wordt bepaald door een aantal kenmerken van het gebied. Deze kenmerken zijn:

- Hoe de verschillende gebouwen in een gebied zijn gesitueerd ten opzichte van de straat, de verkaveling en elkaar;
- welke bouwvormen voorkomen in dat gebied (grote of kleine massa's, één of meerdere verdiepingen, met of zonder kap);
- of de gevels een karakteristieke opbouw hebben (staande of liggende kozijnen en ramen, een afzonderlijke onderpui e.d.);
- of er sprake is van kenmerkend kleur- en materiaalgebruik en van specifieke details.

2.2.2 Gebiedsanalyse

Kenmerkende gebieden

Gebiedsgericht betekent maatwerk voor die specifieke situatie. De gemeente Wijk bij Duurstede maakt deel uit van het Westelijk Weide- en Kromme Rijngebied. Dit gebied heeft vanuit zijn ontstaansgeschiedenis een eenduidige ruimtelijke opbouw met een duidelijke begrenzing, duidelijke samenhangende karakteristiek en kwaliteit. Daarom zijn de 9 gemeenten in het gebied eerst samen op zoek gegaan naar deze samenhangende kwaliteiten en karakteristieken. De resultaten van deze zoektocht zijn weergegeven in het

werkdocument 'Regionale welstandsnota Westelijk Weide- en Kromme Rijngebied'². Aan de hand van de gezamenlijk bepaalde regionale karakteristieken is per gemeente de invloed van deze karakteristieken op de lokale situatie bekeken.

Voor de herkenbaarheid zijn per kern buurten onderscheiden. Binnen een buurt kunnen verschillende gebieden voor komen die elk hun eigen karakteristiek hebben. Deze karakteristiek wordt bepaald door de wijze van ontwikkelen, de aard van de bebouwing en/of specifieke architectuurkenmerken. Gebieden zijn onderscheiden als dit van belang is voor het goed benoemen van de gebiedsgerichte criteria.

De beschrijving van de gebiedscriteria in hoofdstuk 5 (deel B) is op deze wijze opgebouwd.

2.2.3 Drie niveaus van welstand

Waardering

De typologie ordent en beschrijft de kenmerken en karakteristieken van de verschillende gebieden. De waarde die hier aan wordt gehecht bepaalt het niveau van welstandstoezicht. Deze wordt gebaseerd op:

- de ruimtelijke karakteristiek en samenhang;
- de cultuurhistorische kwaliteiten;
- de architectonische kwaliteiten;
- de dynamiek van de bouwopgave;
- en de wijze waarop bovenstaande zaken binnen de gemeente worden beleefd en gewaardeerd.

De keuze voor een bepaald niveau van welstand is een gemeentelijke. Deze is gestoeld op een afweging van bovenstaande kwaliteiten en de prioriteit die het gemeentebestuur hier aan heeft gegeven.

² De uitkomsten van dit regionale welstandskader zijn uiteengezet in paragraaf 2.5.

Aspecten van welstand

Situering van het bouwwerk	<p>1.1.1. Rooilijn Situering van de voorgevel ten opzichte van de bestaande of geplande bouwwerken in de omgeving. Uitbouw van de gevelrooilijn door erkers, balkons e.d. ten opzichte van de bestaande of geplande bouwwerken in de omgeving.</p> <p>1.2. Zijdelingse afstand Afstand van het bouwwerk ten opzichte van aangrenzende bouwwerken en of perceelsgrens in relatie tot de bestaande of geplande omgeving.</p> <p>1.3. Oriëntatie De oriëntatie van het bouwwerk ten opzichte van de straat of kenmerkende landschapsstructuren.</p>
Hoofdvormen van het bouwwerk	<p>2.1. Bouwmassa De onderlinge verhouding tussen lengte, breedte en hoogte, de samenstelling / samenvoeging van de verschillende bouwvormen en het onderscheid tussen hoofdgebouw en bijgebouwen in relatie tot de bestaande of geplande omgeving.</p> <p>2.2. Bouwhoogte De goot en nokhoogte van het hoofdgebouw en de bijgebouwen in relatie tot de bestaande of geplande omgeving.</p> <p>2.3. Kapvorm De vorm van de kap van het hoofdgebouw en de bijgebouwen in relatie tot de bestaande of geplande omgeving.</p> <p>2.4. Kaprichting De richting van de kap van het hoofdgebouw en de bijgebouwen in relatie tot de bestaande of geplande omgeving.</p>
Gevelaanzicht en van het bouwwerk	<p>3.1.1. Gevelopbouw Een evenwichtige compositie van de gevelopbouw. Een compositie van de gevelopbouw (plint, middenstuk, gevelbeëindiging, dak) in relatie tot de bestaande of geplande omgeving.</p> <p>3.2. Gevelgeleding De geleding van de gevel en zijn samenstellende delen van het hoofdgebouw en de bijgebouwen (horizontaal, verticaal, neutraal of afwisselend) in relatie tot de bestaande of geplande omgeving.</p> <p>3.3. Plasticiteit De plasticiteit van de gevel gekenmerkt door de plaatsingsmaat en neggemaat van kozijnen in de gevel, de dakbeëindiging, en plaats en vorm van schoorstenen, balkons, erkers en uitbouwen in relatie tot de bestaande of geplande omgeving.</p>
Materialisatie en detaillering van het bouwwerk	<p>4.1. Materiaalverwerking De consistente wijze van verwerking van het materiaal, zoals metselverbanden, principe van betimmering in relatie tot de bestaande of geplande omgeving.</p> <p>4.2. Specifieke materiaalkleur De consistente toepassing van de specifieke materiaalkleur van het bouwwerk in relatie tot de bestaande of geplande omgeving, waaronder ook het landschap.</p> <p>4.3. Detaillering De consistente toepassing van de specifieke detaillering van het bouwwerk in relatie tot de bestaande of geplande omgeving in de vorm van gevelafwerking, ornamenten, voegvormen en kleur, aanduiding bewegende delen in kozijnen en muurschotels.</p>

Niveaus van welstand

Bij de welstandstoets wordt gehandeld conform de inhoud van de welstandcriteria, zoals in deze nota opgenomen. Daarbij wordt rekening gehouden met de verschillen in de niveaus van welstand. Bieden de criteria voor de welstandstoets aanknopingspunten voor het ontwerp, de niveaus van welstand geven een indicatie voor de mate waarin er door de gemeente waarde wordt gehecht aan de specifieke ontwerp kwaliteit. De niveaus van welstand bepalen in hoofdlijnen de mate van gedetailleerdheid van de gebiedsgerichte criteria. De welstandscommissie kan in haar welstandsadvies geen zwaardere criteria hanteren dan vastgelegd in deze nota.

Wijk bij Duurstede onderscheidt drie niveaus van welstandtoezicht:

- niveau WELSTANDSVRIJ;
- niveau PLUS;
- niveau BIJZONDER.

Welstandsvrij

Voor percelen die liggen in gebieden die zijn aangeduid met het niveau WELSTANDSVRIJ gelden geen welstandscriteria.

Plus

Bij het PLUS-niveau van welstand is de toets door welstandtoezicht vooral gericht op die aspecten die te maken hebben met de situering van het bouwwerk (rooilijn, zijdelingse afstand, oriëntatie), de hoofdvormen van het bouwwerk (bouwmassa, bouwhoogte, kapvorm en kaprichting), de schaal en geleding van het gebouw, de gevelindeling, het materiaalgebruik en de gebruikte kleurtoon. Het PLUS-niveau van welstand geldt voor die gebieden of structuren die vanwege hun specifieke ruimtelijke of stedenbouwkundige opbouw extra aandacht behoeven. Nieuwe ontwikkelingen vragen om een zorgvuldige inpassing. De kwaliteit moet bijdragen aan de bestaande karakteristiek en samenhang en deze zo mogelijk versterken. Dit regime zal worden toegepast in gebieden waar de ruimtelijke kwaliteiten en samenhang voor het totaal van de gemeente van belang zijn, maar die ook enige dynamiek kunnen verdragen.

Bijzonder

Naar aanleiding van de ruimtelijke analyse zijn er gebieden aan te wijzen die gezien hun hoge ruimtelijke kwaliteit bijzondere bescherming behoeven waarvoor vervolgens een BIJZONDER-niveau van welstand wordt toegepast. Naast de eerder genoemde criteria wordt extra gelet op bijvoorbeeld de materiaalverwerking, de specifieke materiaalkleuren en de verdere detaillering van de architectuur in de vorm van gevelafwerking, ornamenten, voegvormen en -kleur, aanduiding van bewegende delen in kozijnen, muurankers en muurschotels. Dit niveau van welstandtoezicht beperkt zich tot gebieden waar de combinatie van ruimtelijke kwaliteiten en samenhang en de aanwezige of verwachte dynamiek van de bouwopgaven vragen om extra aandacht voor de ruimtelijke kwaliteit. In deze gebieden zullen naast het welstandsbeleid aanvullende ruimtelijke beleidsinstrumenten (bijvoorbeeld regelgeving bestemmingsplan, maatregelen verkeersnota, inrichtingskaders openbare ruimte) moeten bijdragen aan de te bereiken ruimtelijke kwaliteiten.

De indeling in WELSTANDSVRIJ, PLUS en BIJZONDER niveau van welstand is vastgelegd op de welstandsbeleidskaart. Met de driedeling verwacht de gemeente Wijk bij Duurstede gebiedsgericht de juiste accenten te kunnen leggen voor welstand.

Bij de toetsing aan de welstandsbeleidskaart is het volgende van belang. Indien een bouwwerk of bouwcluster op een perceel slechts voor een gedeelte in een bepaalde niveaucategorie is gelegen, geldt het zwaarste niveau voor het gehele bouwwerk of de bebouwingscluster op dat perceel. Als bijvoorbeeld een boerderij met slechts een kleine hoek van het gebouw in de categorie Plus is gelegen en voor het overige deel in welstandsvrij gebied, wordt alle op het erf gelegen bebouwing in beginsel getoetst op Plus-niveau. Daarbij dient echter wel rekening te worden gehouden met de “voorkant-achterkant benadering”. De betekenis die het bouwwerk heeft voor het gebied dat kennelijk wordt beoogd te worden beschermd, moet worden meegewogen. Dus gedeelten van het bouwwerk die grenzen aan welstandsvrij gebied en wellicht onzichtbaar zijn vanuit het gebied met Plus-niveau, zullen zeer terughoudend worden getoetst.

Motivering keuze welstandsniveaus gemeente Wijk bij Duurstede

In deel B zijn bij de gebiedscriteria per type gebied de specifieke kenmerken beschreven die voor dat gebied bij de beoordeling relevant zijn. In zijn algemeenheid geldt dat naar mate de waardering voor een bepaald gebied, samengaand met een bepaalde samenhang tussen cultuurhistorie, stedenbouw en architectuur, hoger is, een hoger niveau van welstand gehanteerd wordt.

Voor het buitengebied is in principe gekozen voor één niveau van welstand; het **niveau WELSTANDSVRIJ**. Uitzonderingen hierop vormen:

- De historische lintstructuren zoals dijk-, stroomrug- en polderlinten waar ingrepen in de gebouwde omgeving een relatief grote impact hebben vanwege de cultuurhistorische waarde van de structuurbepalende linten in het algemeen en vanwege de hoge dichtheid van karakteristieke bebouwing in het bijzonder. Voor deze gebieden wordt derhalve een **PLUS niveau** van welstand gehanteerd.
- Het landgoederenlint langs de Langbroekerdijk die vanwege de unieke setting van gebouwen, de gaafheid van de karakteristieke bebouwing en de fraaie landschappelijke inpassing bijzondere bebouwingsensembles vormen in het buitengebied. In deze linten wordt derhalve het **BIJZONDER niveau** van welstand gehanteerd.

Voor de kernen (H, en W gebieden) in de gemeente Wijk bij Duurstede geldt dat:

- Voor de historische stadskern van Wijk bij Duurstede, Cothen en (neder-) Langbroek een **BIJZONDER niveau** van welstand wordt gehanteerd. De historische kernen kennen ieder hun eigen karakteristiek, bijzondere bebouwing en hebben een eigen identiteit. Om deze bijzondere kwaliteiten te behouden, herstellen en waar mogelijk of

noodzakelijk te versterken, zullen nieuw- en verbouwiniciatieven in deze gebieden zorgvuldig ingepast moeten worden. Het gebiedsgericht welstandsbeleid is één van de instrumenten om dit te bereiken.

- De belangrijkste uitvalswegen en doorgaande wegen zijn representatief voor het aanzien van de gemeente. Daarom wordt een **PLUS niveau** van welstand gehanteerd.
- De woongebieden achter de linten zijn minder zichtbaar en vaak minder dynamisch. Voor deze gebieden geldt een **WELSTANDSVRIJ niveau** van welstand.

Voor de bedrijventerreinen in de gemeente Wijk bij Duurstede geldt dat:

- een **WELSTANDSVRIJ niveau** wordt gehanteerd. De bedrijventerreinen kennen een relatief hoge dynamiek in de bouwopgave, maar kennen doorgaans een geringe mate van samenhang in vorm, kleur en detaillering. Uitzondering hierop is het bedrijventerrein in de Lunnenburgerwaard. Hiervoor geldt het **BIJZONDER niveau** van welstand.

Nieuw beleid is maatgevend in gebieden met niveaus PLUS en BIJZONDER (uitsterf-regeling)

De gemeente Wijk bij Duurstede heeft gekozen om het welstandsbeleid als richtinggevend vast te stellen. Eerder toegestane bouwwerken kunnen niet verwijderd worden maar zullen in de loop der tijd verdwijnen (uitsterven) doordat het nieuwe welstandsbeleid bepalend is. Het door aanvragers verwijzen naar deze eerder toegestane vergunningen gaat niet meer op, de gemeente heeft namelijk een duidelijk standpunt ingenomen. Het nieuwe beleid ten aanzien van bouwplannen is duidelijk vertaald in criteria waaraan consequent getoetst zal worden. Als er alsnog wordt afgeweken van de opgenomen criteria dient dat goed beargumenteerd te worden. Deze afwijkingen zullen bovendien beschouwd worden als nieuwe uitzonderingen of mogelijkheden.

2.3 Objectgerichte criteria

Voor specifieke bouwwerken of bouwwerken op specifieke locaties zijn aanvullende criteria opgesteld. Per object is aansluiting gezocht bij het ruimtelijke kwaliteitsbeleid en de gewenste ontwikkelingen.

Naast het benoemen en onderscheiden van verschillende deelgebieden kent elke gemeente en regio ook haar specifieke gebouwen, bouwtypen en bouwwerken op specifieke locaties. De gemeente Wijk bij Duurstede benoemt bouwtypen en bouwwerken die zo gebiedseigen zijn, een specifieke functie hebben of als object op zich beeldbepalend zijn, dat daarvoor afzonderlijke criteria kunnen worden opgesteld. Daarnaast zijn er bepaalde plekken, zoals een dorpsrand, een entree, een verblijfsrecreatiegebied, een park of een kassengebied die bijzondere aandacht vragen.

Deze objectgerichte bebouwingstypen zijn uitgewerkt in Deel B - Hoofdstuk 6 van deze nota.

Voor specifieke gebouwtypen en bouwwerken geldt dat de criteria altijd in samenhang gezien moeten worden met de gebiedsgerichte welstandscriteria waarin het bouwwerk wordt geplaatst.

2.4 Afwijken van de criteria

De welstandsnota is maatgevend inzake het welstandstoezicht. Echter de Algemene wet bestuursrecht (Awb) biedt Burgemeester en Wethouders de mogelijkheid af te wijken van de criteria, die in de welstandsnota zijn opgenomen.

In bijzondere gevallen kunnen de welstandscriteria niet toereikend zijn. Het kan bijvoorbeeld gebeuren dat een plan wel voldoet aan redelijke eisen van welstand, maar niet aan de welstandscriteria. Dan kunnen Burgemeester en Wethouders, eventueel na advies van de welstandscommissie, gemotiveerd afwijken van de welstandscriteria. Deze 'inherente afwijkingsbevoegdheid' is gebaseerd op artikel 4:84 Awb.

Daarnaast zijn Burgemeester en Wethouders bevoegd gemotiveerd af te wijken van een welstandsadvies, indien zwaarwegende (economische of maatschappelijke) belangen dit wenselijk maken. Het college van burgemeester en wethouders zal terughoudend zijn met het gebruik van deze mogelijkheid omdat de ruimtelijke kwaliteit niet snel ondergeschikt wordt geacht aan economische of maatschappelijke belangen.

Bij de voorbereiding van besluiten tot vaststelling en wijziging van de welstandsnota worden de ingezetenen van de gemeente en in de gemeente belanghebbende natuurlijke en rechtspersonen betrokken op de wijze als voorzien in de inspraakverordening van de gemeente Wijk bij Duurstede.

2.5 Regionaal Welstandsbeleid

Bij het opstellen van gebiedsgericht welstandsbeleid is het belangrijk te achterhalen wat de specifieke ruimtelijke kenmerken van een gebied zijn, op welke wijze deze beleefd worden en hoe zij gewaardeerd worden. De gemeente Wijk bij Duurstede is gelegen in het Westelijk Weide- en Kromme Rijngebied. Het inzichtelijk maken van de ruimtelijke samenhang die tussen de gemeenten bestaat is een belangrijk doel van het regionale welstandsbeleid. Vanuit de samenhang in ruimtelijke en landschappelijke karakteristieken kunnen namelijk overeenkomsten in bebouwingsstructuren en bouwvormen worden verklaard.

Landschappelijke samenhang

Vertrekpunt van de regionale karakteristiek en samenhang vormt de fysisch geografische kaart. Deze kaart maakt de landschappelijke samenhang van de regio duidelijk. Kenmerkend voor het 'Westelijk Weide- en Kromme Rijngebied' is de grote invloed van de rivieren. De regio behoorde vroeger tot het stroomgebied van de Rijn, waarvan de huidige rivieren in het gebied, de Kromme Rijn, Oude Rijn, Hollandse IJssel, Vecht en Lek overblijfselen zijn. Langs de rivieren is in de loop der eeuwen zand afgezet, waardoor oeverwallen zijn ontstaan. In het Kromme Rijngebied liggen door veelvuldige verschuiving van de rivierbedding oeverwalcomplexen, ook wel stroomruggen genaamd. Deze oeverwallen en stroomruggen zijn samen met donken (plaatselijke zandopduikingen) natuurlijke hoogten die als eerste bewoningsgebieden werden gebruikt. Oude steden als Woerden, Montfoort en Wijk bij Duurstede zijn op de oeverwallen ontstaan.

Een andere bebouwingsstructuur kenmerkend voor het rivierengebied is het dijklint. De opgeworpen dijken vormden goede kunstmatige hoogten waarop gewoond kon worden. Achter de oeverwallen en dijken is tijdens overstromingen klei afgezet in lager gelegen kommen. Deze kommen zijn van oorsprong zeer nat, waardoor veen is ontstaan. Dit veen werd vanuit de oeverwallen ontgonnen en met behulp van weteringen ontwaterd. Vooral in het westelijke deelgebied is langs deze weteringen lintvormige bebouwing ontstaan. Ook zijn bebouwingslinten ontstaan daar waar het veen vanuit veenstroompjes werd ontgonnen.

Gebiedstypologieën

Op de regionale typologiekaart worden verschillende basisgebiedstypen onderscheiden (zie kaart begin paragraaf).

De regionaal onderscheiden gebiedstypen hebben aan de basis gelegen van de gemeentelijke indeling in gebieden. Bij de uitwerking voor de gemeente Wijk bij Duurstede is eerst een onderscheid naar kernen gemaakt en vervolgens binnen de kernen een onderverdeling in buurten (of wijken). Binnen deze buurten kunnen verschillende typen gebieden voorkomen. Op deze wijze heeft de regionale typologie zijn doorwerking in het gemeentelijk welstandsbeleid gekregen.

Naast de basisgebiedstypen is op de typologiekaart ook een aantal bijzondere bouwvormen aangegeven. Dit is een aanzet tot de objectgerichte criteria. Bij de objectgerichte criteria gaat het niet zo zeer om bebouwingspatronen, maar om meer bijzondere bouwwerken al dan niet in relatie met het omringende landschap. Kenmerkende bijzondere bouwwerken in de regio zijn: historische boerderijen, molens, masten, weg- en waterbouwkundige werken en kassen. De in de gemeente Wijk bij Duurstede voorkomende bebouwingsthema's zijn uitgewerkt in Deel B, hoofdstuk 6. De keuze voor een bepaald niveau van welstand is een gemeentelijke keuze.

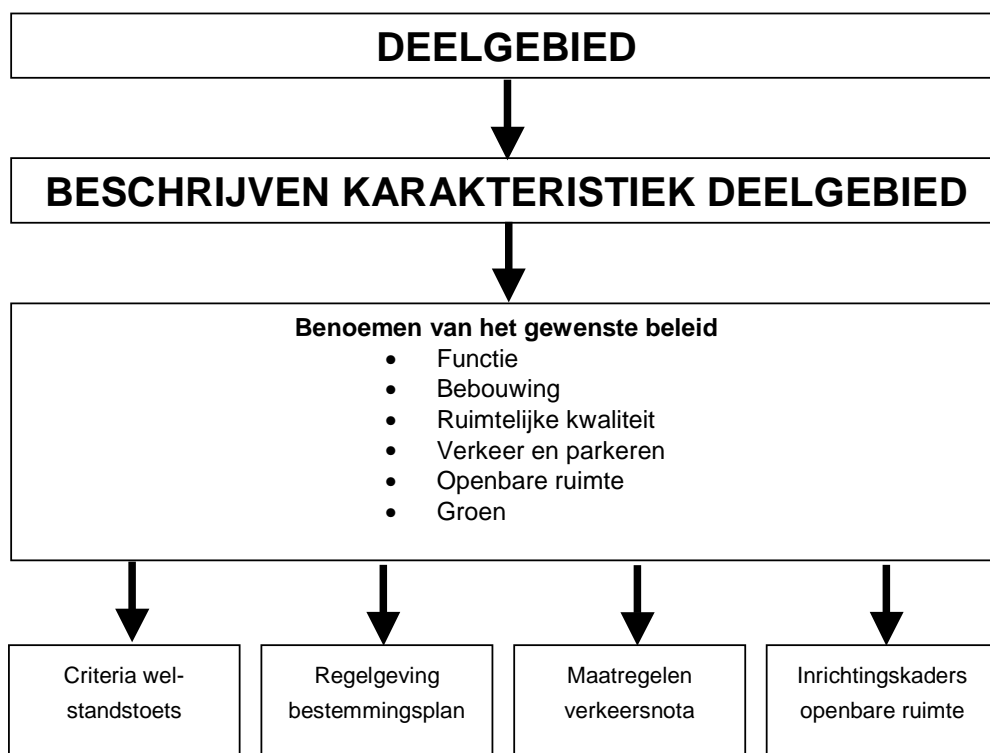
3. INKADERING VAN HET WELSTANDSBELEID

3.1 Inleiding

De essentie van het welstandsbeleid is de gebiedsgerichte benadering. Op elk beleidsniveau zijn gebiedsspecifieke kenmerken te benoemen. Deze benadering stelt de gemeente in staat om de samenhang tussen verschillende beleidsvelden inzichtelijk te maken en daarmee de samenhang tussen het welstandsbeleid en ander beleid en andersom.

De kwalitatieve kenmerken van een gebied zijn in het kader van het welstandsbeleid bepalend voor de samenstelling van gebiedsgerichte criteria. De gebiedsgerichte benadering levert een heldere beschrijving en beeld op van de specifieke karakteristieken van een deelgebied.

Voor het welstandsbeleid richt deze benadering zich met name op de specifieke kenmerken van een gebied voor de bebouwing, maar in breder verband zijn uit deze benadering eveneens die kenmerken te distilleren die belangrijk zijn voor ander gemeentelijk ruimtelijk beleid. Deze benadering biedt kansen voor een brede basis voor gebiedsgericht beleid op alle ruimtelijke beleidsvelden.

In de volgende paragrafen wordt ingegaan op de relatie van welstand met een aantal andere ruimtelijke beleidsvelden.

3.2 Welstand en ruimtelijke kwaliteit in groter verband

Het handhaven en liefst versterken van de ruimtelijke kwaliteit is een belangrijk uitgangspunt in het ruimtelijk beleid. Ruimtelijk kwaliteitsbeleid betekent: aandacht schenken aan cultuurhistorie en ruimtelijke identiteit, het creëren van een aantrekkelijke omgeving met ruimtelijke diversiteit in landschap, stedenbouw en architectuur en het verantwoord omgaan met natuur en ecologische waarden.

Welstand is slechts één van de beleidstakken die zich bezighoudt met het ruimtelijk kwaliteitsbeleid. Het welstandsbeleid staat niet op zich. Het is deels verankerd in en deels gebaseerd op beleidslijnen uit andere beleidsvelden. Vanuit de stedenbouw en architectuur zijn geen concrete beleidskaders opgesteld waarop het welstandsbeleid is gebaseerd; wel bestaat er een duidelijke visie op de benutting van de ruimte (o.a. de in ontwikkeling zijnde Nota Ruimte (of Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening) en zijn er algemene architectonische aandachtspunten zoals vervat in de 'Architectuurnota'. Er bestaan nauwelijks beleidsstukken waar de relatie tussen natuurbeleid en welstand wordt uitgewerkt en geoperationaliseerd. Wel wordt met name in bestemmingsplannen, in zekere zin de kwetsbaarheid van met name het buitengebied voor bouwen in het algemeen aangegeven. De landschapstypologie vormt de basis voor de indeling naar gebiedsspecifieke (historische) structuren.

3.3 Welstand en het bestemmingsplan

Het op te stellen welstandsbeleid moet een kader bieden voor de toetsing van een bouwaanvraag aan redelijke eisen van welstand. In deze nota worden criteria benoemd die er aan bijdragen dat de toekomstige bebouwing past in de omgeving. De criteria worden onder andere geformuleerd vanuit een visie op het gebied en vanuit een beeld van de aanwezige waarden. Aspecten die aan de orde komen betreffen zowel niet-ruimtelijk relevante aspecten zoals kleur en materiaalgebruik, als ruimtelijk relevante aspecten zoals hoogte, omvang en situering van de gebouwen. Er is dus een nauwe relatie met het bestemmingsplan. De ruimtelijk relevante aspecten kunnen –wanneer wenselijk en noodzakelijk- vertaald worden in het bestemmingsplan. Voor niet-ruimtelijk relevante aspecten is een vertaling in het bestemmingsplan niet mogelijk. Welstand kan kwalitatieve eisen, bijvoorbeeld het materiaalgebruik ten opzichte van de naastgelegen woning, aan een gebouw stellen terwijl het bestemmingsplan alleen kwantitatieve (ruimtelijk relevante) eisen stelt, bijvoorbeeld maximale nok- en goothoogte. Het welstandsbeleid en bestemmingsplan liggen dus in elkaars verlengde en vullen elkaar aan.

Een vergunningaanvraag wordt primair getoetst aan de bouwvoorschriften zoals opgenomen in het bestemmingsplan. Wanneer er sprake is van een verschil tussen de inhoud van een bestemmingsplan en een welstandsnota blijven bij toetsing van een bouwaanvraag de regelingen uit het bestemmingsplan voorgaan voor de welstandscriteria.

Vooralsnog heeft de gemeente Wijk bij Duurstede er voor gekozen een samenhangend welstandsbeleid te formuleren. Vanuit dit beleid kunnen kaders worden geformuleerd voor de toekomstige herzieningen van bestemmingsplannen, zodat met de tijd een consistent samenhangend ruimtelijk beleid zal worden gevoerd.

Bij het opstellen van de welstandscriteria is dus geen rekening gehouden met de vigerende bestemmingsplannen. Gekozen is om op basis van een kwalitatieve beschrijving van de gemeente, gebiedsgerichte criteria op te stellen. In veel gevallen is het niet zinvol bestaande voorschriften uit het bestemmingsplan als uitgangspunt te nemen voor het welstandsbeleid, omdat deze meestal niet geformuleerd zijn met het oog op 'redelijke eisen van welstand'. Bovendien gelden er binnen de gemeente vele bestemmingsplannen, waardoor het zeer lastig wordt om met al deze verschillende bestemmingsplannen rekening te houden. De consequentie van deze aanpak is, dat er strijdigheid kan ontstaan tussen het vigerende bestemmingsplan en de welstandsnota. Zo kan een bestemmingsplan ruimere bebouwingmogelijkheden bieden dan de criteria uit de welstandsnota. Indien zich dit voordoet zullen (in de meeste gevallen) de (ruimtelijk relevante) welstandscriteria uit de welstandsnota buiten toepassing blijven totdat het bestemmingsplan is herzien.

3.4 Welstand en openbare ruimte en groenbeleid

De openbare ruimten en groengebieden worden binnen een gemeente over het algemeen begrensd door bebouwing. Bebouwing waarover welstand in het geval van aanpassingen en veranderingen een woordje meepraat om de kwaliteit van die bebouwing en vooral ook de samenhang tussen bebouwing binnen een gebied zoveel mogelijk te waarborgen.

De kwaliteit van die bebouwing heeft effect op de omgeving waarin dat gebouw staat. Een straat met kwalitatief hoogwaardige bebouwing draagt positief bij aan de beleving van die ruimte. Andersom draagt een straat met een kwalitatief hoogwaardige inrichting positief bij aan de beleving van de bebouwing langs die straat.

Omdat in het welstandsbeleid slechts in geringe mate kan worden ingegaan op de kwaliteiten van de openbare ruimte en groen, namelijk slechts op die aspecten waarvoor een bouwvergunning vereist is, is het dan ook de kunst dat bij de wens tot een integraal kwaliteitsbeleid er voldoende afstemming plaatsvindt tussen de welstandsnota met daarin

vastgelegd de kwaliteiten voor de bebouwing en daarnaast beleidsnota's waarin de kwaliteiten vastgelegd zijn van de openbare ruimte en groen.

Deze afstemming kan op twee manieren plaatsvinden:

- Enerzijds door vanuit de gebiedsgerichte benadering, die gevolgd wordt in het kader van het opstellen van de welstandsnota, beleidskeuzen voor andere beleidsvelden vast te leggen. Dit vereist reeds van het begin af aan een integrale aanpak op gebiedsniveau.
- Anderzijds kan men bij het opstellen van inrichtingsplannen, waar voorheen de uitvoering en het beheer geschiedde door de gemeentelijke diensten, de welstandscommissie bij de opzet van deze plannen betrekken. Immers, straatmeubilair, verlichting, verharding en verkeersmiddelen maken integraal onderdeel uit van de beleving van ruimtelijke kwaliteit in de gemeente.

3.5 Welstand en monumentenbeleid

3.5.1 Inleiding

Rijksmonumenten

De bescherming van het monument zelf is geregeld in de Monumentenwet of in de gemeentelijke Erfgoedverordening. Bouwen en verbouwen aan rijksmonumenten is vastgelegd in de Monumentenwet. Deze wet geeft het Rijk de mogelijkheid om objecten met een leeftijd van 50 jaar of hoger als rijksmonument aan te wijzen. Rijksmonumenten worden wettelijk beschermd via het vergunningenstelsel en bij restauratie zijn financiële middelen beschikbaar. Rijksmonumenten zijn in het Monumentenregister ingeschreven door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg (RDMZ). Het hele object, of het nu een gebouw of een object in de openbare ruimte betreft, is beschermd. Veranderingen aan rijksmonumenten zijn niet verboden, maar er moet altijd een vergunning aangevraagd te worden. Het is verboden rijksmonumenten te beschadigen of vernielen. Het is bovendien niet toegestaan een monument zo te herstellen, te gebruiken of laten gebruiken dat het monument in gevaar wordt gebracht of ontsierd wordt. Een vergunning wordt pas verleend na afweging van alle belangen van zowel de belanghebbende(n) als van het object zelf. Deze afweging wordt gemaakt door de gemeente met advies van de RDMZ. De Monumentenwet geeft daarnaast de mogelijkheid tot aanwijzing van beschermd stads- en dorpsgezichten. Bouwen in beschermd stads- en dorpsgezichten is aan bepaalde regels gebonden. Deze zijn vervat in een aangepast bestemmingsplan en hebben primair betrekking op het respecteren van de lokale karakteristiek. Het opstellen van het aangepaste bestemmingsplan voor een beschermd stads- en dorpsgezicht gebeurt in nauwe samenspraak met de monumentencommissie en de RDMZ.

Gemeentelijke monumenten

Net als bij rijksmonumenten dient bij bouwen en verbouwen aan een gemeentelijk monument uitgegaan worden van een afweging tussen de belangen van de belanghebbende(n) en het object zelf. Bij een bouwvergunning moet de gemeentelijke of provinciale monumentencommissie verplicht om advies gevraagd worden. Een beslissing wordt genomen door burgemeester en wethouders of door gedeputeerde staten.

3.5.2 Monumenten op de Welstandsbeleidskaart

Het aan- en verbouwen van het monument op zich is dus geregeld in de Erfgoedverordening en Monumentenwet. Echter, de gebouwen in de directe omgeving van een monument vallen hier niet onder terwijl zij wel liggen binnen de beeldinvloedssfeer van dat monument. In het kader van welstand is het wenselijk bij (aan- of ver)bouwen van de belendende panden extra aandacht aan de vormgeving te besteden, zodat het pand de beeldruimte rondom het monument respecteert.

Voor bouwplannen op, aan of nabij monumenten vormt de redengevende beschrijving van het monument het welstandscriterium. Welstand toetst dus aan de gebiedsgerichte criteria. Daarnaast toetst de Monumentencommissie het plan.

3.6 Welstand en reclamebeleid

Reclame-uitingen aan of op gevels alsmede reclameobjecten zijn bedoeld om op te vallen. Daarom kunnen ze, indien harmonieuze inpassing achterwege blijft, al snel als visueel storend worden ervaren. Derhalve is voor plaatsing in beginsel altijd een vergunning van de gemeente nodig.

Bij de beoordeling van reclame-uitingen door gemeenten in het kader van welstand wordt onder meer gelet op de visuele afstemming van de reclame op het gebouw en de omgeving. Vanzelfsprekend worden reclames in welstandsvrije gebieden niet getoetst aan redelijke eisen van welstand.

Indien een welstandstoets verplicht is, wordt gekeken naar de volgende aspecten:

- Er moet worden gelet op de vormgeving van de reclame.
- De reclame moet een functionele relatie hebben met het gebouw waarop deze wordt aangebracht.

